„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком и недељом на целом табаку а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
за 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију (у злату)
на годину 32 дин. на пола године 16 дин
на четврт године 8 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а претплате и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад.

НЕНАПЛАЋЕНА ПИСМА не примају се

РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

лист целокупне српске народне слободоумне странке.

БРОЈ 164. У Новом Саду у петак 21. октобра 1888. ГОДИНА XXIII.

МИНИСТАР КАЛАЈ У БОСНИ.

Ово је седми или осми пут како министар Калај у Босну и Херцеговину путује, да се на лицу места увери: каква је управа? какви су чиновници? и да ли је народ задовољан? Што се самог г. Калаја као вештог дипломате и научењака тиче, то му нема приговора, па кад га остали свет за таквог држи, то му и ми радо признајемо. Нами Србима морао би г. Калај још тим милији бити, јер је написао повесницу српског народа, и ако је та историја за Босну и Херцеговину забрањена.

Али има наша српска пословица која говори: „ко је добар за једно, није увек добар и за грудо!“ Г. Калај добар је дипломата и научењак, али нек нам опрости ако му истину кажемо, да није добар реформатор и да се у управи једне земље и народа не разумева! Ако г. Калај љуби истину, то ће нам морати признати, да ми баш истину говоримо. Да то није онако од ока и на суво речено, то ћемо доказати и покушати, да на јавност изнесемо неке доказе и чињенице, које ће наше тврдње оправдати. Овом приликом одбијамо од себе сваку и најмању сумњу, као да ми нешто против г. Калаја лично и иначе имамо. Нами лежи на срцу судбина Босне и Херцеговине као и судбина нашег народа, који је кроз четир века робовао и чије се стање још није поправило, како би требало да је.

Признати се мора, да је аустро-угарска влада од самог почетка окупације главну погрешку учинила, што је олако цео посао узимала. У Босни и Херцеговини трајао је народни устанак скоро три године, а за време те борбе разорен је читав крај; остало је преко 250.000 српског народа без крова и хлеба. Окупацијона борба довршила је оно, што је иза народне борбе остало, јер: „Тешко земљи куда војска прође!“ Босна и Херцеговина биле су у многоме пустош и развалина.

Није лак посао био, да се све оно на брзу руку успостави, што су Турци кроз 400 година рушили, што је народна борба кроз три године обарала и што је окупацијони рат уништавао. Да се нешто успостави, ту је требало људи и средства.

Влада ушла је у Босну и Херцеговину готово „без главе“ и нашла се одмах у чуду; шта ће радити. Није било готових закона, програма, а понајмање способних и ваљаних чиновника, који би у стању били нешто створити. Војска заузела је земљу и предузела управу. Српски народ дочекао је царску војску радосно, па и ако се судбина Босне није онако решила, како је то право и зато је народ желио, а није се остварило ни оно, што је годину пре гроф Андрашији за Босну и Херцеговину предлагао, то је српски народ ипак задовољан био, што је у Босни и Херцеговини привремено до коначне уредбе „крштени цар завладао.“

Мухамеданци, који су кроз 400 година неограничени господари у Босни и Херцеговини били, који су по вољи и неосврћући се на закон, и старијег од себе, неограничено над слободом, животом и имовином сваког хришћанина располагали, без да су коме за то одговорни били, противили су се окупацији и борили су се јуначки.

Војска као војска није способна за управу једне земље и народа. Војничка управа била је у толико добра, што је успоставила „мир и ред.“ Није било више крви и то је све.

Да се у управи нешто отпочне, узимали су чиновнике, који су се јавили. Као што је то природно, пошли су у Босну само онаки чиновници, који су у монархији са својим стањем незадовољни били, који су имали дугова, или они, који су хтели с малим знањем, велику каријеру правити. Истину говорећи, дошло је између стотине не баш узорних и неспособних чиновника и приличан број добрих способних, савесних и поштених. Било је чиновника који су имали осећаја за онај народ и хтели су да народу користе и код сваке прилике услужни му буду.

Влада није имала програма, како би у Босни и Херцеговини управљала, није било закона по којим би се равнало, и у почетку било је све остављено официрима, и чиновницима, да по својој увиђавности и савести раде. Не осврћући се на све те недостатке ишло је у почетку још прилично добро. Мало по мало почела се уводити „модерна“, доста скупа управа, и све то морало се из земаљских прихода покривати, јер средишна влада није хтела окром за војску ни најмање средство за управу дозволити. Сваке године били су расходи већи, а народ није у свом газдинству напредовао. Система пореза остала је иста, и још тежа Земљишни односаји нису ни за длаку уређени, и народ осећао је одмах још веће и несноснije терете, него што је то за време турске владе било. Незадовољство ухватило је одмах корена и аустро-угарска управа уплашила је народ. Место да буде боље, бивало је сваким даном горе. Народ се теретио све већма; приморавали су га одмах, да на јавним путовима ради, пре но што себи и кућицу саградио није, нит се од борбе и бегства опоравио. Завели су монопол дувана и соли, узели су све шуме под своју управу, тако, да народ није могао, нит смео за своју породицу дрва за огрев и за грађу из своје шуме набављати. Ударили су ђумрук на све, што је за време турске владе уз врло малу таксу повлачено. Земљу прекрилили су Чивути и људи из страних земаља, као скакавци поље. Домаћи трговци пропали су одмах. Домаћа индустрија угушена је, заведене су крчме, бордељи и народ је у врло кратко време деморалисан. У свој земљи отпочело се ширити пијанство и влада није ништа против тога чинила, а власти су свему још на руку ишле. Радило се, као ни себи, ни своме.

Израђивани су разни закони, одредбе и наредбе и подједнако кројени су закони за Босну, као и за неку другу покрајину у којој су сасвим други услови. Много су узели из турских закона и признали, да су турски закони доста добри били. Све је изгледало шарено и било свакојако. Што је један управитељ саградио, то је дошао други, па је порушио и по свом калупу на ново градити отпочео. Тако је ишло неколико година и окром што је саграђено нешто школа, доста путова, зграда за уреде и друге послове није било трага ни гласа о правом удешеном напретку а понајмање о народном благостању и задовољству. Једно што је било у злу добро, било је то, што се вршила равноправност и што су власти подједнако и равноправно поступале са православнима исто, као и с Турцима и католицима.

Тако је то било пре него што је г. Калај примио врховну управу над Босном и Херцеговином. Баш та равноправност прибавила је влади неко уважење и народ је бар у том једном упознао неку разлику између бивше турске и нове аустро-угарске владе. Турски закон био је само на артији и он није за Хришћане важио. Турци нису признавали Хришћане као себи равне, нит су они пред судом и законом с Турцима равни били.

Док је г. Калај управу Босне и Херцеговине примио, то је он и томе ногом за врат стао, јер је одмах нестало равноправности и чиновници почеше само мухамеданце претпостављати. Он је саставио своје нове чиновнике из бивших конзула и конзуларни чиновника, који нису били згодни за нова места. Он је навукао Пољаке, које је из свију буџака покупио и у Босну послао. Сви ти чиновници били су с малом изнимком ил незналице ил формалисте ил људи, који ни најмање љубави за босанско-херцеговачки народ нису имали. На највећу срамоту аустро-угарске монархије, код толико ваљаних административних чиновника српских, и несрпских пропашао је г. Калај барона Феодора Николића, да га у Босну за грађанског гувернера пошаље. За помоћника или нешто старијег него што је Николић, придодао му је конзуларног чиновника из Цариграда г. Кучеру, и та два чиновника, који ни појма о управи земље немају, нит су икада нешто управљали, позвани су били, да Босну усреће и све недостатке у управи надокнаде. Место да се нешто успостави и сагради, они су одмах све порушили и триста пута већма замрсили, него што је пре њих било! Равноправност уништена и сви чиновници, колико их је било, као да су имали наредбу, да мухамеданце, особито аге и бегове потпомажу. Одмах се отпочело у белим рукавицама, и титулирали су бегове „велеможни господине беже!“ Мухамеданци нису свему томе веровали, и мислили су, да их обманују. Али како се радило на томе, да свуда и где је то можно мухамеданци началивци, процениитељи десетине и чиновници буду, па како је скоро свака молба и жалба сваког мухамедванца одмах уважена, то су мухамеданци протрљали очи и одмах су рекли: „Швабе се боје нас, па нам ласкају!“ Одмах се породило на стотине и хиљаде парница између спахија и кметова, и док спахија није правду добио, то је он претио, да ће се из Босне иселити и неће под цесаровом управом остати. Босанска влада бојала се селидбе мухамеданаца; све је употребљавала, да их задовољи и давала им је право, где се они сами нису надали.

Одмах су неки вешти људи испрели питање о панславизму, великом Српству и Хрватству, а пољски чиновници тумарали су по православним црквама, тражећи по црквеним књигама, које су још за време руског цара Петра великог печатане и из Русије за време турске владе у Босну донешене, па су тражили, где се спомиње име руског цара. То им је био доказ, да има у Босни руске агитације и с таким стварима обманивали су г. Калаја. Дуго времена бавили су се сви чиновници с таким послом и свој нерад закрпили су увек, што су у послу били, да траже панслависте велико-Србе и завере. Г. Калај дозволио је, да се у босански прорачун први пут уврсти 60.000 фор. за тајни фонд, што је послужило, да се образује тајна полиција, да се покрену немачки, турски и српски листови, који ће онако писати, како им се заповеди. Сви српски и хрватски листови, који су управу критиковали, забрањени су за Босну, а у Бечу и Пешти нашло се новина и новинара, који су увек готови да све оно бране што је неваљало, и што

ЛИСТАК.

НАМЕТ-КНЕЗ
или
СВАКА СИЛА ЗА ВРЕМЕНА.

(Писма моме сину.)

II.

Драги сине!

Претпостављам, да ћеш се ти држати благословене Хрватске. Саветујем ти, да се настаниш где-год у Срему, ако би случајно ја и твоја мати то пропустили учинити. Ако будеш на селу, те ти се прохте бити „кнез“, а ти се пре свега добро обазри, с ким имаш посла. Старцу реци: „деда“; баби реци: „мајко“; осредњем човеку и жени реци: „чико“, „стрина“; ал не пропусти никако, синко, да се не разабереш и за „красну“ дечицу њихову; „добру“ браћу и сестре; „важану“ родбину; „дивне“ коње; „прекрасне“ волове; „грдне“, лепе стаје и амбарове и т. д. и т. д. Из далека им скидај шешир и питај: како су спавали? Дал су слатко јели и куда ће тако рано? То ће ти синко сваког одобровољити и — пола посла готово је. Недељом иди на јутрење. Попа ће видети у теби „стуб православија“; стари људи „добру“ побожну душу; парњаци „вредног“ устасца. Кад глас пронесу, не баци мало, но чувај се и многог; умери се синко, да не рекну људи: расипљиво или тврдица си.

Ако је општина мешовита, те има и иноверација, не буд синко нетрпељив; запали и ђаволу свећу! У цркву им без нужде не иди; али ако је каква процесија — литија н. пр. — а ти се, као случајно, с добрим каквим пријатељем нађи; те — гологлав да како — протурај се на видно место, да те сви примете. Но чувај се тада разговора, да не рекну, е си бабетина. Кад се где-год деси каково весеље н. пр. сватови или свечарство, буди и ти тамо, неће ти шкодити, ако се и ти нађеш. Не турај се напред, већ почекај мало, да старији гости, најпре коју реку. А кад једном ред на тебе дође, тад наздрављај свима, од главе до репа. Сваком лепу реци. Неће ти шкодити.

Осетивши да ти је већ „доста“, онда се „хитним“, „важним“ пословима извини и удали; али не пропусти, да и домаћици, — ћерци и мамици — ручицу пољубиш.

Јеси ли се једном власти дочепао, тад је добро чувај, јер тешко си га теби, ако се измакне; свак ће нешто наћи, што ће замерити.

Према властима буди покоран, а при изборима бесан. Ако ти народ зато што замери, а ти ћеш се већ преко пријатеља знати извинити, да је то тако баш морало бити; а већ они због знају, како ти дишеш и за чиме твоје српско срце ватрено бије. А да се ниси ти тако, — као бајаги, — горопадно, солга би њима тог и тог хулу и вриску на врат послао, па да видиш онда од њих чуда и белаја. Ти ме тек синко разумеш. Ти си се; као бајаги, из мудрости и паметног опортунизма, а у њиховом сеоском интересу, тако владао и ако је срце твоје у тишини — од жалости пуцало.

* * *

Претпостављу синко за часак, да ћеш ти бити можда негде на Дунаву, где можда има и агенција паробродска и штација железничка. Ако би се, рецимо примера ради, десили случајно земаљски избори, те можда избор владиног кандидата баш и сумњив био, ти ћеш — као мудар и опрезан човек — дакако агитирати свим силама за њега. Треба се синко за времена препоручити; незна човек шта носи дан, а шта ли ноћ. Еле прегледаћеш тачно изборну листину; бацићеш се у галу; одвешћеш се „према свом положају“ на фијакеру; куцнућеш елегантно на врата дотичног чиновника; ући с поуздањем и достојанством у канцеларију његову и саопштићеш му, да си дошао званично и позиваш га, да не изоставно на изборе дође.

Буде ли он опонирао или се извлачио, онда га синко под претњом позови; али као мудра и опрезна власт пријави такав случај — довољно накићен — његовој претпостављеној власти. Буди уверен синко, за два дана стиже им телеграфски налог од виших органа, да неизоставно, под личном одговорношћу, на изборе оду. Они ће и доћи, са дуги носеви разуме се, ал' шта те се тиче? Теби ће се свакако та опрезна и мудра манипулација, у књигу заслуга, златни слови забиљежити.

* * *

Ако ти се какав безобразни испречи, да те „пита“ штогод; а ти се испрси, севни оком, шкрипни зуби, лупни ногом, удри се у прси, па строго довикни: А знаш ли ти јадниче с киме посла имаш? Ја сам заменик самога нашег бана, Бог на небу — а ја на земљи! Успротивиш' се и тада; е онда синко, то је закован јакобинац, злотвор народа, издајник отачества и пошто „власт“ опорочава и „власти“ се противи, ти њега у бутурницу! А перо и мастило и онако је бог зато оставио, да ту ствар тако накитиш, да се и онима на влади коса накострешиш.

Орден ти не фали — ил' похвално писмо.

* * *

Ако те синко твоји сугрђани неће никако да „разуму“ и твоју вредност „праведно“ оцене, онда је синко штампа ту. Окрени се по свету. Нема те ствари, ма како гадна, ма како неправедна била, да неће наћи свога бранијоца. Окрени све дакле по свету и наћеш каквог чојка, наћеш какав журнал, ма како обскуран, који ће, — за добре новце да-како — сва твоја дела увнесити, па и она синко, о којима ни

би требало у интересу државе критиковати.

Г. Калај имао је вере у своје чиновнике и мислио је, да је све оно истина што су му јављали и како су му стање у Босни представљали. Да се све оне лажарије и просте измишљотине то боље закрпе то су састављане и у Беч слате толике депутације, дељени су многи ордени, које су добивали понајвише мухамеданци и све је употребљавано, како ће управа Босне и Херцеговине добити спољни вид, и како ће се јавно мнење заварати, како је аустријска управа добра и напредна, и како је народ под том управом срећан и задовољан. Све је тако лепо и вешто намештено и многи су веровали, да је у самој ствари тако. Али како се зло неда покрити, то је све бадава, и мало по мало избијало је на површину да управа не вреди, и да народ у Босни није задовољан, да пропада трговина индустрија и народна привреда, и да је зло велико. Г. Калај изјављивао је у делигацијама, како је у Босни све мирно и задовољно а делегати изјављивали су му поверење и благодарност.

Г. Калај ишао је већ толико пута у Босну и Херцеговину, али није никад пре у народ зашао, нит је од народа његове јаде чути хтео, а понајмање обзирао се на народне жалбе. Док би се чуло, да г. Калај долази, то би чиновници своје верне слуге, пандуре и жандаре обучили, да се депутације образују, које ће од стране општине и црквених одбора министра дочекати, поздравити и изјавити, како је народ задовољан, а чиновници добри. Било је случајева да многе општине не хтедоше депутацију слати, а још мање изјавити, како је народу добро, јер је народу зло. Да се и том доскочи, то је плаћано и давали су људма новаца, да иду. Ако г. Калај жели знати, то му можемо казати, нек упита предстојника Винклера бившег 1885. године у Петровцу и нек загледа у рачуне, па ће наћи, како је издато 100 фор. путног трошка српској црквеној општини, која је ишла у Бихаћ да министра поздрави. Кад је то било, то је окружна власт затворила све оне, за које је знала, да народу пишу молбенице, а из вароши прогнала је све оне, који су дошли да се министру жале. Тако је свуда било, и министра дочекивали су депутације као цара. Особито учествовали су у том мухамеданци, које су наговарали, нек што у већем броју дођу и министра поздраве, јер ће се министар уверити, како су мухамеданци цару вернији и приврженији, него што су Срби. Тако се саставила и она велика депутација, која је у Пожегу ишла, да се Њ. Величанству цару представи. Тако су и оне невољне сељаке из Бањалуке врбовали, напојили их ранили и наговарали, да пред царевићем коло заиграду и попевају, а они јадници отпочели су се жалити и јадиковати, док их нису затварати и разгањати отпочели.

Г. Калај упознао је, како су га његови чиновници обмањивали, и овога пута није хтео да га депутације дочекују, дошао је у Мостар, и објавио, како је сваком просто доћи жалити се и молити! То је први корак, који је добар, и г. Калај уради ће врло добро, да без жандара и чиновника зађе по народу, да саслуша његове јаде. Нек укине жандаре, полицију, и нек пошаље кући $^{2}/_{3}$ чиновника, а особито г. Кучеру и многе друге, нек узради, да се уреде земљишни односаји, нек укине тајни фонд, укине сваку потпору неваљаном новинарству, нек избаци из главе тражење панславизма у Босни и нек се постара, да буде боље у општини и у суду; да се закон и равноправност врши, па ће му народ бити благодаран и он ће бити корак ближе оној мети, коју је Аустро-Угарска обећала Европи.

Ако ће г. Калај слушати, што ће му његови чиновници говорити, и што о босанској управи бечко-ештанско новинарство пише, то ће он остати у заблуди.

Свак се обмањује који верује, да је народ у Босни задовољан, јер је свак незадовољан и под данашњом управом управо несрећан!

Тако је, и никако другчије.

Љутица.

Писмо из Србије.

Београд, 19. октобра.

Београђани се спремају да под прозорима краљевог двора изгору около хиљаду и нешто више динара. Другим речима, приредиће му бакљаду. Тако је то било после Сливнице, тако ће бити сада, после онаког развода брака.

После Сливнице, за време примирија, говорио је краљ Милан, да ствар није свршена, но да ће доћи до продужења рата с Бугарском. И Београђани, да би показали свету, како у Србији има одушевљења, приредише краљу бакљаду, а сад му је после развода брака поново приређују. А приређују му зато, што је краљ Милан обећао нов устав.

Одбор, који ће припремити нов устав Србије, имаће сутра прву своју седницу. У том је одбору 71 члан, а краљ, који је задржао за се право да председава том одбору, он је седамдесет други. По себи се разуме, да је краљ саставио тај одбор тако, како ће он, са напредњацима и чиновницима имати већину у одбору.

Не зна се хоће ли се одбор сложити, или ће бити два предлога скупштини, предлог већине и предлог мањине. Али је ван сваке сумње, да се већина скупштине, ако буду избори слободни, неће никад моћи сложити с онаквим уставом, каквог би хтели напредњаци, па и краљ. После досадањег уставног чуда народ је застрашен, и он ће тражити да му се уставом ујамче, таква права, која ће га обезбедити од досадањих покора, а ко познаје краља, тај зна и то, да он неће пристати, да га устав много јаче веже, но што је до сад био везан.

До данас краљ Милан није хтео потврдити ни један закон, који му се иоле није допао. Тако је он одбио потврду новог општинског законског пројекта, кога је донела последња радикална скупштина. Па хоћел одобрити устав, који му се не би иоле допао? То су питања која проузрокују јаку зебњу.

Данас сам говорио с једним чланом одбора, сељаком, који отворено вели ово: „Ако ће нам дати ма како слободан устав, то још све неће бити ништа. Јер шта ћемо ако се и тај нов устав не врши, као што се није вршио овај досадањи. Народ мора имати сигурности, да му неће свака влада чинити што хоће. А ту сигурност имаће народ само тако, ако му опет поврате — пушке. Кад народ има у руци пушку, онда ће и он нешто важити, и неће смети ни Христић ни Гарашанин чинити што им је воља. Иначе, биће зло ко и до сад. Пушке у рукама народа опасне су само по народне непријатеље, и ко год мисли поштено, тај се нема чега бојати, ако се народу опет поврате пушке.“

И поред све бакљаде верујте да народ стрепи и слабо, врло се слабо нада.

Политички преглед.

Пореза на доходак у Француској. Француска је влада поднела комори законски предлог за порезу на доходак. По том новом закону, кад га комора усвоји, плаћаће сваки на доходак, што га има од свог посла пола процента, а онај што ужива доходак већ од стеченог имања два процента. Ко има 2000 франака (од прилике 900 фор.) годишње дохотка, неће нић плаћати порезе. Тек на већи доходак од те суме удара ће се речена пореза. Исто тако, ако муж за себе а жена опет за себе имају свако по 2000 фран. не ће плаћати порезе на доходак. Осим тога по закону пазиће се на родитеље, који имају више, те што који буду имали више деце, мање ће према томе порезе на доходак плаћати. На послетку неће се пореза ударати на цео доходак, већ само на три дела од дохотка Ето, тако удешавају паметне и мудре владе да не оптерете народ, а да има и држава прихода.

Основа закона о државном приходу од точења пића.

(Наставак.)

б) О побирању точарине на отвореним местима.

§. 25. О осигурању и побирању точарине на отвореним местима одређују вр. финанцијалне власти.

§. 26. Точарина побира се на отвореним местима на овај начин:

1. Путем откупа, ако се ерар погоди за неко време са појединим порезовницима или за читаву општину са већином порезовника или пак са самом општином погледом на точарину, коју имају платити.

2. Путем закупа, ако ерар погледом на побирање тога пореза склопи уговор са свима порезу подвржених особама једне општине, с овом или са којим другим подузетником.

3. Путем ерарнога руковања, ако ерар даје побирати точарину својим финанцијалним властима у оним случајевима, кад не би пошле за руком споменуте погодбе под 1. и 2. или из другога којега разлога.

При откупу служе као основ пашуалирања точарине редовно они податци, који ће се уреда ради сакупити погледом на количину, врсту, каквоћу од порезовника точених или на мало продаваних спиритуоза. За три године дана, кад је закон у живот ступио, може радњама, које су досада биле на темељу закупа, права точења, овим законом докинута, и закупна свота служити као основ установљењу права точења.

§. 28. Спровађање откупа има се у првом реду покушати код појединих порезовника.

Не пође ли тај начин за руком, но ако већина порезовника једне општине очитује, да је спремна платити износ, који је финанцијална управа установила за подлогу откупа за све порезовнике откупа и ако преузму заједничку гаранцију за уплату пореза, може се са већином склопити закупни уговор погледом на точарину читаве општине.

Не пође ли за руком откуп ни са већином порезовника, има се покушати са општином.

У том се случају сматра већина порезовника или општина према онима, који се нису придружили откупном уговору, закупницима точарине, те извршава сва права, коју је закупник овлаштен вршити по §. 30.

За случај откупа има се точарина плаћати у месечним накнадним оброцима.

Ако пође за руком откупни уговор са општином, припада општини до откупне своте од 500 фор. 5%, код откупних износа преко 500 фор. 20% у име пристојбе за побирање, но та свота не сме прелазити 2000 фор.

§. 29. Ако није пошао за руком ни један ни други начин у пређашњим параграфима описанога откупа, има се покушати с тим, да се право побирања пореза даде у закуп.

Покушај закупа може се, означивши врсту, количину и каквоћу пића, точенога и продаванога у порезу подвржених пословима учинити код општина, а закупни износ има се предходно приопћити. Изузетно може се право на побирање точарине дати неколиким општинама заједно у закуп.

Тај закуп има се предузети само путем јавне лицитације, за коју се имају примити јавне, устмене и писмене понуде.

Лицитација има се вазда у напред огласити, па ако се изузетно мисли право точења издати у истим неколиким општинама заједно у закуп, има се та околност у лицитацијоном огласу тачно истакнути.

§. 30. Права и дужности закупника, правни односај међу њима и финанцијалном управом уређују услови лицитацијони садржани у закупном уговору.

Сва права, садржана у §. 31.—37., која извршава држава под ерарском руковању пореза, припадају и закупнику.

§. 31. У свим оним случајевима, ако по §. 26. овога закона побирају точарину финанцијални органи путем ерарске манипулације, може се она, по избору финанцијалне управе одмерити овако:

1. да се финанцијална управа погоди са појединим порезовницима погледом на износ њихове властите точарине;

2. или да финанцијални органи одмерују порез на точење, односно на робу, набављену за распродају на мало на основу података, које имају дати сами порезу подвржени порезовници начином, установљеним у следећим параграфима или коначно;

3. одмериће се порез за сваку годину у напред у смислу §. 38. ерарских органа, на темељу службених података или на темељу података, које имају дати сами порезовници.

Ти начини о побирању могу се према порезовним странкама једне општине и заједно употребити.

§. 32. У случајевима споменутима у тачки 1. §. 31. јесте свота установљена уговором међу финанцијалном управом и порезовном странком, уједно свота точарине, која се има платити.

У случајевима споменутим у тачки 21. §. 35. има се порез платити према врсти, количини и каквоћи робе, у истини источене или на мало продане робе.

У ту су цел порезовници обвезани водити о порезу подврженој роби, коју набаве, произвађају или скупе, листине, у које имаду на почетку порезе забележити по порезним ставкама готовину према њиховој врсти, каквоћи и количини, затим пријављивати од случаја до случаја касније ушлу порезу подвржену робу оном, који је овлашћен на побирање пореза, те ту робу на складиште забележити у листину о роби.

Пријаве се чине, ако роба стигне којим јавним путем, без обзира на количину, но ако је довезена којим другим начином, а и ако количина за робу, споменуту под 2 и 5 §. 17. споменутога закона прелази 50 литара, а за робу, споменуту под 1. споменутога §. 1. хектолитар, бар 3 сата, пре него што је роба на складишта истоварена, за робу, набављену у малим количинама највише два сата, пошто је истоварена, писмено или усмено. Порез се установљује, када се закључују те листине о роби на темељу месечнога обрачуна.

сањао ниси. Док се ти окренеш а твоји противници леже у прашини, пред твојим ногама, грозно исакаћени, моле те за милост. И ти си тада славан муж а слика се твоја широм света разноси.

* * *

Упозоравам те синко поново на ту околност, да се човек мора разнолико понашати или како мудри учевни људи кажу: равнати се према околностима. Потсећам те синко на причу о папи, док није постао папом, јео је вазда на мрежи, а ишао вазда згурен. Кад постаде папом исправи се одједном и постави софру — свилом. Када га упиташе за узрок тој ненадној промени, одговорио им је он: Отпре сам тражио кључе св. Петра и на столу ловио их мрежом; сада их нађох и улових, па чему ми мрежа, а чему гурење?! Питаћеш ме зачуђено шта ћу ја са папом, кад сам православни? Утишај се синко. Хтедох дати „нравоученије,“ хтедох те потсетити на поучне примере. Дакле чуј ме синко. Док се кнежевства не докопаш, докле ниси „власт,“ а ти вичи синко на велике плате, ватај синко с' тиме пријатељство. Чим приметиш синко ма најмању грешку, лармај синко лармај, као да је пропаст света ту. Лармај синко лармај, предлажи неповерење управи и кнезу! Постанеш ли једном власт и докопаш ли се кнештва, онда синко ћути, баталн о плати, говори кров зубе, говори о реду, брзи и одговорности. Има синко хула, који добро памте, немој да их буниш!

* * *

К'о човеку да како десиће ти се свашта. Биćеш и у моди, мораћеш и кумовати, можда по модерно, 'нако по француски. Оставел ти кумови поклон какав као звучан дукат, макар и повише, ти их прими синко, прими и сачувај. Модернога доба, модерни поклони, ти их синко сачувај, као спомен драги — док их не променеш.

Десил' ти се синко да те кум увреди, да ти где год рече, макар и пред другим, да си таки, таки, е рећи никакав; — опрости му синко; јер при изборима, макар можда твоме, можда ћеш га требати.

* * *

Људи смо већ, људи, пасираће и то да ти — тако рећи, званично, недужно, — каква свотичица а од 300 ф. допадне у део. за званичан стан. Прими синко, прими, па и склони добро, неће згорег бити. Ти за црне дане, бели талир склони, па шта је ту страшног? А ако ли какав, преподобни хуљов, то отрћи усхте Ех реци му синко, мајчино му млеко, да је хуљов страшан, витков, пропалица. Крваво си ти тај талирић стекао, а он ти отима, хуља би да — дели!

* * *

Није ово лепо што ћу да ти кажем ал' људи смо, штаћеш десиће се и то. Може бити синко, ја ти то и желим, да ће твоје село имати и шуме. Ех па што ћеш синко, криву Дрину, нећеш исправити, а можда ће коме од твојих кортеша и „заслужних“ људи, за ту шуму малу и око запети. Пусти мало синко, нек шуму „прокрчи,“ та шта ће јој шкодити? Јел' ти дедовина, од бабе остала? Ходи дакле мудро не погини лудо! Кера хоће гоце, да мало проглоће пусти му је синко, биће и за друге! Ал' биће и тужбе, биће лармација биће бургијаша, па ће и да туже. Опет ходи мудро, не погини лудо. Направићеш красан ручак у шуми. Биће и пива и јестива — и каве и шећера, а вино нефали. Поведи синко „згодну“ истражну комисију, па не бери бриге. После ручка пођите на посао, шумар ће вам сва места показати тачно и савестно, гди шумске штете — нема — све ће бити у најбољем реду, по закону и прописима. А буцију под суд — због клевете и опорачавање сеоских „власти.“

* * *

Судариш се синко с' твојим „потчињеним,“ с твојим чиновником — а ти га „опиши.“ Виша власт ће „власти,“ т. ј. теби синко, више веровати. Своју непослушност, овће горко кијат! А устребал' синко коме орден створит' — и то није тешко. Од твојих противника начини баука, да се вишој власти коса накострешн; а окаљај твога незгодног савесника. Још нефали твоју одану ти — душу, орден је сигуран и захвала сљеди. Само иди мудро — не погини лудо!

* * *

Може бити синко, да те ко увреди, на јавноме месту, реци у кафани, тебе младожењу — а пред женским светом. Старији би наши песницом у чело; млађи неки — луђи, можда би се тукли на сабље пиштоље, да ћорава посла! Твојим претпостављенима, — што и њему суде, ти њега „опиши,“ али једро, сочно. Прође које време, он ће се чешкати, ти ћеш се смешкати — куд ћеш лепши — двобој?

* * *

Десиће се можда, да ће — кад тад било — поглавица земље и вас посетити. Када се успита, ко ће да га здравља, на хатару вашем? Ти ћеш рећи: ја ћу. Када даље реку, ко ће да га здравља, кад у село стигне? — опет реци: ја ћу. Када најзад реку; а ко ће у сали? Разуме се: Ја ћу, опет им одврати. То мудрост налаже, обазрива скромност.

* * *

Буде ли ма када у твоме хатару политичка скупа, мудро се понашај. Најпре прави сметње, хитро неприметно. По скупштини ходај гордо, поносито, власт си, моћ си, то нек и они сазнаду. Мрднели се когод теби неповољан — „пандури, вод'те га, баците га вани!“ робовма

Порезовници могу порез од робе, набављене у порезној години, платити од случаја до случаја одма на темељу учињене пријаве; а у том случају отпадају месечни обрачуни, но зато се и порез на готовину, преостала на почетку ударања порезе има по порезној ставци унапред платити, те се имају установе, које се односе на пријаву и вођење листина о роби непромењено провести.

Порезовници имаду ударање порезе односно пријаву своје готовине оправдати, када то затраже они, који су овлаштени порез побирати.

(Наставиће се.)

ДОПИСИ.

Шиклош 13. окт. († Светозар Петровић.)

Дани су нам све то блеђи
А јунаци све то рођи!

Ни на које место не може се та жалосна изрека, нашега песника, великана применити, као на наше. За кратко време покоси смрт оде родољубе, с којима би се и највећа општина поносити могла. А за нас је то с тим већа жалост, што се њихово место не могаше попунити, јер подмлатка не имајући, угинуло је у њима читаво кољено. А и у опште смо ту као они саморани, големи храстови, који су при крчењу шума за спомен остављени, да им се свако диви, који види и позна, да пркосе непогодама, а да разблаже и расхладе ваздух уморнима.

Тако смо и ми овде на црквеноме пољу, пркосили свакоме, ко није уз народ, а подпомагали свакога, ко је за народ био. На сваком биралишту у Барањи, одржала је свест народна победу, а вође народње увек су били Шиклошани.

А међу шиклошким вођама, заузимао је Светозар Петровић најугледније место. Само је требало рећи међу нами, добро било послати некима неповереница, то је он одма и произвео, па за дан два а неповереница је већ отправљена. Је ли требало заслужнима повереницу послати, Светозар је зашао међу нас, па се и послала.

Кад је народно позориште за припомоћ завапило, Светозар са својим друговима зграби листу, па купи, и накупи неки 70 фор.

А кад беше народ српски позван, да шаље припомоћи раненицима, Светозар и другови, док члан о члан скупише и послаше толико, да се сам преузвишени г. митрополит Михаило нашао побуђен, па нам се посредством његовим, писмено захвали.

А кад дођоше избори за црквени сабор, први је прихватио народну ствар Светозар Петровић, он је зашао међу наше општине, узео од њих пуномоћија за више својих једномишљеника те су сви заступали на мохачком биралишту, црквене општине бесплатно, бадава. И увек је народ с њима држао, и увек смо ми победили, док смо били сви на окупу, док нас није неумолива смрт прорећала.

Кад смо неки навели, да склопимо певачку дружину, то је једва дочекао Светозар Петровић већ и с тога, што је он прилично умео на виолини свирати, а за ту мисао, жртвовао је дан и ноћ, док није толико се извежбо, да је могао нас ноталном појању учити, искупи друштво до 20 чланова, и научио нас Корнелијеву службу тако складно отпојати, да се не само наши, но и иноверци дивише лепом складном појању.

Па какове је дивне посљедице то поузеће имало. Наш стари покојни честити свештеник Стеван Обрадовић од велике милоте, одмах да написати завештај, те остави нашој црквеној општини своју кућу, у вредности до 4000 фор. и 300 фор. готових новаца, а остало добро у вредности до 4000 фор. на свештенички удовички фонд.

А покојни родољуб г. Димитрије Чок, од радости купи нашој светој цркви сребрна кандила пред олтар у вредности до 600 фор.

А врла и богата госпођа Софија Војновића, поклони веома лепу одежду у вредности од 160 фор., поводом тим и остали чланови приложише новаца, те се наша св. црква изнутра лепо измолује.

То су све дела нашега милога садруга Светозара Петровића, који је Српство из над свега љубио, а љубав увек и стварно посведочио.

Па и њега нам коб јутрос пре зоре одузе у 33-ој години, на највећу жалост родитеља, који у њему јединца оплакују, и на превелику тугу сестре његове удате Димитровић.

Но не жале га само они, не жалимо га ми другови и начелни пријатељи, но га жали сво грађанство, јер је он и с њима у највећој љубави живео, а да је то тако, сведочи то, што су његови мађарски другови скупили лепу своту новаца, и зањ купили диван венац са дугачким свиленим тракама и натписом: „своме доброме другу“ Светозару Петровићу!

Поред свију лепих страна, које су га красиле, то му је замерити, што се није благовремено оженио, а мого је, јер су му ололности и врло погодне биле, а да је то учинио, може бити да не би данас за њим плакали, или ако је и била воља божија, може бити да не би у њему изумрло читаво једно колено, но шта ћемо, кад се тако на жалост десило.

Ми му нуз наше искрено саучешће, велимо: збогом брате Светозаре! вечан ти међу нами спомен!!

Шиклушки другови.

Уметност.

Српско народно позориште.*)

Након пет година чекања, ево, где и опет дочекасмо, да дружина срп. нар. позоришта посети и наше мало, али поносито Чаково.

Можете мислити с коликом радошћу дочекујемо ми тако ретког госта, наше народно позориште, и колико ли се поносимо њиме! И заиста дружина је и овог пута потврдила, да заслужује ово наше усрдно признање. Како самим приказом, тако и спољашњим угледом оправдала је онај лепи глас, који је још за прошлих времена стекла у овдашњем грађанству, без разлике вере и народности.

Дружина срп. нар. позоришта бавила се у Чакову равне три недеље, а за то време је дала свега 13 представа. Осим друштвене користице, која је донела 151 фор., било је свега прихода 1171 ф. 60 н., а расхода 1313 фор. 64 новч. Мањак дакле износи 142 фор. 4 н. И ако се дружина овог пута мање задржала, него иначе, и ма да је претплата била добра, ипак се мањак није могао избећи. Већ и сама та чињеница, што се давало недељно по пет представа, показује, колико се морало натезати, да се сигуран мањак што већма снизи. Па ипак се није могло ништа више учинити, јер се учинило све, што се могло. У осталом то и није тако велика штета, кад се упореди са другим јачим местима, која редовно дају много замашније дефиците. Чаково броји свега око 800 српских душа, без разлике пола и узраста. Бар једна четвртина од овога броја требала би редовно да посећује представе, па тек ако би се могли покрити сви трошкови друштвени; а то није могуће и не може се ни захтевати.

Но да пређем на саме представе. Приказани су редом ових 13 комада: „Мехурићи“, „Заваћена браћа“, „Распикућа“, „Андријена Лекуврерова“, „Нови племић“, „Црна пега“, „Сеоска лола“, „Стеван последњи краљ босански“, „Четири милиона рубаља“, „Господар ковница“, „Наши сељани“, „Федора“ и „Убојица“, као друштвена користица.

Рећићу овом приликом реч-две о комађу, које је представљано.

Као што видите, овакво комађе не може задовољити озбиљнога гледаоца, а још мање Србина. Ове комаде, које ћу доле назначити, држим, да никако није било упутно износити на српску позорницу, а у Чакову баш ни најмање.

Почећу с „Распикућом“. Писац се у том комаду усиљава, да помоћу ванприродних сила изведе и покаже нешто, чега у природи и животу нема, или бар не бива онако, како се то њему свидило. А шта вели „Распикућа“? И он нешто вели, има и он неке сврхе — али извврнуте наопако. Расточио синак своју очевину до последње паре, па постао просјак. Јест, али пре тога се заљубила госпођица вила Керистана у господско дете, па послала свога верног слугу, духа Азура, да благовремено покупи све оно, што је господичић обесно расипао, и да му сачува за потоње дане. Ето, то је главно у томе комаду. Молим вас, реците ми, има ли смисла спасавати човека, који је упропастио силно имање и то имање, које он није зарадио, дакле туђе? И шта хоће да се каже тим? Је ли то поука? Највише, што би ваљало учинити таквом бесавесном човеку, то је, да му ко год истргне из руку просјачки штап, па да га упути — на рад. Помоћу ванприродних сила правдати такав порок, као што је обест и лакомисленост, то значи: дати задовољштине лењости и бесу. И све оне вајне предике, које се чују у току таквог комада, оду у ветар, јер их сама ствар побија. Јест, да чујеш клепет млина, али брашна — брашна нема! Видиш само, да повређена правда у буцаку — зева од досаде. — То је унутрашња вредност „Распикуће“; споља има он неких својих дражи, које привлаче гледаоце. Али за такве комаде ваља имати удесну позорницу и лепе декорације, иначе оде и то спољне врагу, а баш у томе је наше народно позориште најоскудније.

Одмах за овим морам запети за „Андријену Лекуврерову“ од Скриба и Легуве-а, а у преводу П. К. Х.

Ма да је „Адријена Лекуврерова“ изашла из тако мајсторских руку, ипак се има нешто замерити. Писци, који се у неколико рачунају међу преставнике новије школе, нису се смели огрешити о правицу. Неказњен злочин не сме се извети на позорницу. Па ипак ми видимо, где војводкиња, без икакве гриже и страха, пред нашим очима отује Адријену — и остаје не казњена! У нама се буни осећај правице, а писци ништа не чине да нас умире. Адријенин карактер, скроз чист и светао, вапије за осветом, а судије — ми, публика — седе и слежу раменима: „Трпи! Наше ти суде не помогоше!“ Адријена је крива само за то, што је лепа и што страсно љуби. Та писци, ваљда, нису мислили, да треба казнити лепоту и љубав? Или је, можда, Адријена крива за то, што је добра, па све опраштa, па чак и спасава част својим непријатељима? Но, ваљда нисмо пали на теме, да и тако шта придикујемо!

Сад су на реду „Четири милијуна рубаља“ од Стевана Јефтића. Г. Јефтић је у нас већ познат као шаљивчина, али овог пута му је шала изгубила присуство духа, па прескочио преко плота у — забран. И, збиља, ја не знам, с које стране да узмем овај комад, а да не омрчим руке. Хајде, да га шчепам баш за онај крај, где-но пише: „Наградила „Матица Српска“ са 200 фор.“ Кад „Матица“ није имала преча посла, нећу ни ја да будем паметнији, па за то прелазим даље. „Четири милијуна“ су тако шаљива игра, да вам натерује — стид у образе. Комад по изради не би био тако лош, ма да има једну слику сувишну (промена друге радње,) али ствар, ствар! Писац је, како изгледа, хтео да напише славопој знању, па је испао славопој лукавству и превари, а пробрао је за то све најгадније особе из српског народног живота. У целом комаду нема ни једног угледног карактера. Једина је Смиљана, која нешто више одбија од опште слике, али и она изгледа као ружа на буњишту. Ама није ни то доста насликати веран карактер појединаца, него створити верну слику народа. Сликар не слика реп и уши, него цело тело. Лаж је то, да сте нам рекли истину, кад нам тискате под нос само нашу поквареност и гад, а немате чула, да напишете и по који цветак. Или у нас збиља нема више ничега честитог? Та кад би мене ко питао, да ли је оно српски народ, што се овим комадом приказује публици; ја бих му из срца одговорио, да је то лаж. О појединостима овога комада имало би се још што шта приметити, али није вредно дужити лекрдију. Велим само, да је вешт и природан приказ извукао из блата неприродну и лошу глуму, а желио бих, да је више никад и не извлачи. Овострани Србин, који никад није био у Шумадији, може овим комадом добити само настран и сакат појам о Шумадинцима — и то је све. Али не! Видеће још нешто. Видеће н. пр. како се пијан човек скљока и заспи на улици, а после два три минута устане сасвим трезан и пева ону дивну и нежну песмицу: „Море ми је љубав твоја...“ Ми не знамо, да ли је оно требала бити серенада публици или кир-Таси ликерџији, али је свакако смешно, ма да се нисмо смејали. Још примећујем, да је одело код штатиста било сасвим погрешно. Ни један Србин у Србији не носи онаквог одела. Па онда и штатискиње би могле бити мало штедљивије са белилом; тај труд могле би уложити на одело. Ваља знати, да сељанке имају опаљено лице и нажуљене руке.

На четвртом месту, као рђаву работу, морам осудити „Убицу“ од неког Плувије-а, а у преводу г. Д. Јовановића. Писац је овим комадом учинио код нас прво познанство, и судећи по томе његовом производу, би ће, да није баш особита тица. Преводиоца већ познајемо по његовом укусу из ранијих његових превода, па му и не можемо бог зна шта замерити. Тако му се свиди — па крај! — „Убица“ је драма у пет радњи са предигром и сијасет слика, у којој се најужаснијим бојама хоће да покаже, како се — не зна, ни ко пије, ни ко плаћа. Писац је употребио сва дозвољена и не дозвољена средства, да нас увери, како је — ушепртљио. Заплет је замршен као турске финансије, а радња јури трком само да сакрије наготу комада. Употребљени су сви тешки изрази и крупне појединости, само да ствар изгледа што страшнија. Ту је отров, нож, крчма „код црвеног сунца“, „човек у црно“, суд, тајна полиција, преоблачење и лажне маске, тровање течношћу и цвећем, извртање двосмисленог писма и т. д. Сироти жирци гледаочеви, од почетка до краја, непрестано стоје затегнути, као кожа на бубњу. Једва чекаш, кад ће се решити цела та комедија, а кад се представа сврши, онда тек не знаш на чему си! Ствар је у овоме. Писац на силу бога немилице мучи и кињи неку сироту самохрану девојку, која је случајно запала у руке неком зликовцу. Силом ствара заплете, док је не упропасти, а ствар се могла врло лако и сретно свршити, само да се њему није прохтело, да пише драму. За његову љубав морао је Бог учинити чудо, да „убица“ побегне испод најстрожијег надзора полицијског, да рањен скочи у море и да лежи под водом све дотле, док потера не оде, јер иначе не би могао побећи и отровати своју последњу жртву. Па чак и сам судија, по неком нагону, без икаквих доказа, мора да нађуши у каквом је оделу био злочинац, кад је извршио убиство над војводкињом, па да га натера, да се тако исто обуче, само да би га позвао једини сведок, који о томе дотле ни беле не помиње! И да се бог није смиловао, да учини ова чуда, ко зна, да ли би се драма свршила до страшног суда! Но осим овога има још сила неприродности, недоследности и нерешених питања. Још додајем, да је овај комад у главном сличан са Чикијевом „Црном пегом“. Јунакиње су оба комада истоветне. Обе срљају у пропаст под притиском околности, као камен, кад се отисне низ брдо, само је разлика, како је то образложено. Овде је збрка, надовезивање и крпеж, а тамо је све доследно и вешто изведено и протумачено. Оба комада су производ романтике, али се разликују по изради и цељи. У „Црној пези“ се бар у неколико износи и жигоше поквареност „озго“, а „Убица“ би могао имати једини смер, да нас научи, како то није добро убијати, јер за то хоће да обесе. Дакле ако нисте знали, а ви знајте!

Имало би се још по нешто приметити а нарочито о „Нашим сељанима“ од пок. М. Поповића, али то ћу рећи у кратко. Комад је у главном добар, ма да се види, да је израђен хитно. То је особина митиног рада. Градиво је изврсно, само не сасвим вешто распоређено и склопљено, а говор сувише песнички за народно комађе. Опажа се испрекиданост радње и претпаност слика. Нарочито су сувишне оне две Швабе. Уметни се тамо као пасуљ на божић. Песме је компоновао Пачу, коме су две врло добре испале за руком. Комад је вредан, да се одржи.

Толико о комадима у опште. Тим сам хтео показати, да нам се често даје којешта, па и зато свет не долази у позориште како би то иначе. Јер ако тамо, где је позориште по 3 месеца и дају свакојако комађе, ал тек ваљда то не мора бити у местима, где се позориште бави три недеље.

О приказу нећу ни говорити, јер су наши глумци некако кичљиви на критици; а и било је о приказу речи у овд. немачком листу. Приказ је у главном добар. Нарочито се одликује мушко особље, а што се тиче женског особља опажа се јако недостатак драмске љубавнице.

Дружина је отишла у Вршац, где се нада провести два месеца. Ми јој на растанку желимо свако добро и напредак, а и бољу срећу, него што је код нас постигла.

Чаково 7. октобра, 1888. **Ненад.**

*) Због нагомиланог материјала закаснило. Ур.

повичи. Нека јадник памти и свето писмо каже: власти покори се, а старије слушај! А сад у бувари нека о том' мисли. То ће „горе“ годити, кад виде твоју „енергију.“

* * *

Желе' они „горе“ нове чиновнике и те ти им створи. Противи' се „веће,“ а ти га изиграј. Ти распиши стечај, тихо неприметно, изабери их главом сам, и подај им декрет. Имаш зато пример, немој се плашити. Је ли веће мудро, ни брига те није; противи' се веће, ти и њих „опиши,“ па си ти комесар — њино је да ћуте.

* * *

Ти знаш, сине драги стародавни адет „манастерске славе.“ И тамо се нађи. Ти „по положају“ прву чашу дигни „братији“ наздрави; лежи и обричи, ништа те не кошта, а заврши здравицу отприлике овако: По свом положају трудићу се ја, да сваком приликом интерес свете ове обитељи унапредим. Они ће се чудити такој здравици, ал' шта те се тиче. Чини само своје, сви нек булазне. Држи се Dantea: Legui il tuo curso e lascia dir legenti!

* * *

Десиће' ти се синко нечувена дрскост да већник бунтује. Ех сто ли му мука, ти претрагај књиге, тражи, само тражи, свуд погледај синко! А нађеш ли синко, да има предујма, онда седи синко пиши бурунтију: Позивате се званично, да у року од 48 сати рачун о предујмљеној своти од — ф. — н. положите. У противном случају биће принуђен предати вас државном одвјетнику ради проневере. Усиниће синко ох веруј ми само; али тако пиши. Hoc probatum est.

* * *

А када се твом господству крај ближити почне, онда ходи мудро, не погини лудо. Можда који од твојих сугрђана имаде кукуруза, винограда, башту или тако што. Марва није интилир, за газду непита, уђе и начиниће штете. Уватиш се врвац, онда строго суди. Но можда ће газда, срца милостивна хтети опростити, Онда 'вако збори: Ви сте учинили прекршај по параграфу том и том и тај се казни са глобом том и том. Лепо је то од госп. Н. Н. што вам он опраштa; но ја вам, као власт, то опростити не могу. Но кад вам већ он опраштa, онда ћу и ја бити милостиван и опростићу вам и ја. Али да богме, та то се и онако по себи разуме, та шта да вам петљам: Јеј'те, да ће те ви, при идућим општинским изборима, за мене гласати? Дајте ми руку, сбреците ми то! — Они ће давако обећи и држати реч; јер ко зна, да ли би други кнез био тако — милосрдан!

(Свршиће се.)

Вести из места и са стране.

Из ђачке дружине „Зоре“. Пишу нам из Беча: „Прекјуче је држана овде редовна главна скупштина „Зорина“. Како је било на њој читаћете у званичном извештају; друго је нешто, што овом приликом највише заслужује озбиљну пажњу нашег света. На тој скупштини „Зориној“ били су корпоративно заступљени Хрвати и Бугари. Било је време, када су „Звонимир“ и „Зора“ били у најгорој завади, кад једно за друго нису хтели ни да чују. Нећемо да потрзамо узрок задевицама; не ваља вређати старе ране. Данас је друкчије. И није то само привидно друкчије, то зближење није поникло из неког тренутног расположаја, него су га родиле прилике, зближила нас је нужда, јер она најпоузданије склапа право пријатељство. На ваљану омладину не пролазе догађаји у народу без утиска, па и јавно стање српскога и хрватскога народа довело је онај део омладине и српске и хрватске, који мисли и који се о будућности свога народа брине до увиђавности, да нам без слоге нема опстанка. Било је и до сад појединаца и с једне и с друге стране, који су се том мишљу одушевљавали, ал још никад та струја није захватила тако широк круг ђачке омладине, као сада. Почетак је учињен, па ако је жеља за зближењем код обадве стране основана на трезвеном одушевљењу, на искреним и истинским осећајима, онда се смемо надати, да наша слога неће бити пролазног значаја. На прошлој скупштини „Звонимировој“ учествовали смо ми Срби у огромном броју, а Хрвати су нам се ето првом приликом достојно одазвали. Хрватима се придружише и Бугари, те показаше тиме, да бугарска омладина није окужена духом владе бугарске, да неће да се клони свега онога, што је словенско. Дивно је било видети на окупу око сто педесет словенских ђака проникнутих духом узајамности и братске љубави. Весеље је у забавном делу текло врло одушевљено. Изгреда никаквих није било. Али г. полицајном комесару прохтело се, да силом створи од овог братског весеља неког политичног баука, те кад је један од Србаља устао да наздрави Милетићу, дигао се, те „у име закона“ распустио скупштину (а није ни права имао, јер је скупштина већ била прошла) и наредио, да се сви кроз четврт сата из локала удале. Данас је већ освануло по листовима чивутским, како је „Зорина“ скупштина због политичких изгреда растерана. Ако је било нечег политичног у говорима, не може то никако да се доведе у свезу са „Зором,“ јер се то десило у забавном делу, дакле онда, кад је друштвени председник скупштину званично затворио. Али Чивути, разуме се, не смеју пропустити прилику, а да не денунцирају „Зору“ а њима бар није тешко начинити од муве медведа, и извртати истину та и онако се у томе сваки дан вежбају. Они, који су слушали, како је у „Зори“ по некад било задевица и неслоге, рећи ће можда: „боље гледајте, те се међу собом сложите, па онда тек помишљајте на слогу са другима.“ Да у „Зори“ влада онакво стање, као што је некад владало, право би имали, али је у „Зори“ сада тако, као што давно није било, а као што треба да буде. У „Зори“ данас слога влада. У друштвеном животу овдашњих српских ђака са свим су стране онакве појаве, каквих данас има по другим универзама, где су Срби. Чули смо н. пр. како су пре неки дан у Б. Пешти неки детињасти партизани у својој срдитој немоћи измислили начин, како ће својим партијским противницима закратити уписивање у „Коло младих Срба.“ Обично се дешава да они, који се хвале „интелектуалном надмоћношћу“ и „родољубљем,“ кад дође до дела раде баш оно, што нити личи на памет нити на родољубље. Овде је бар сваки, који је чуо за тај незрели поступак те неколицине „Колу младих Срба,“ сажалио ветрењасте занешењаке, који шкодећи друштву мисле, да шкоде својим противницима. Добро је још, што бар у „Зори“ није земљиште за такве гадне поступке, нити би се нашло кога, који би се подухватио, да сличним покушајима поткопава углед друштвени.

„Народни пријатељ“ повраћен. Будимпештански поротни суд повратио је на молбу Јаше Томића конфискованог „Народног пријатеља“. Они, који су новац послали, добиће књигу ових дана. Толико претплатницима равнања ради.

Руски глас о разводу брака краља Милана. Од руских листова проговорило је прво о разводу брака краља Милана „Новоје Времја,“ које развод брака назива чином просте сурове силе, сасвим незаконитим и неморалним, који понижује српску цркву. Српски ће народ знати по заслузи оценити тај митрополитов благослов, па ћемо резултате тога благослова и доживети. Сада је, вели тај лист, сваком јасно, да краљ Милан не може за развод брака са својом супругом изнети законитих разлога.

Похватани назарени у Београду. Пишу из Београда: Прошле недеље изненадила је полиција на „Врачару“ београдске назарене баш онда, кад су они били у својој „богомољи“. Похапсила их је све, ал их опет пустила осим двојице, тројице. Међу тим назаренима има и неколико Срба из Угарске, о којима се држи, да су они раширили назаренство у Србији. Зна се и то, да у новом крају Београда на такозваном „Енглезовцу“ има највише назарена. Енглез, који је тај крај назидао, управо он, који је узајмио људима новац за куће и дао им земљиште, назарен је, и много је учинио, да се назаренство рашири. У Београду мисле, да ће се сад употребити строге мере и против назарена на Енглезовцу, јер до сад нису ништа против њих чинили.

† **Ника Крестић.** Пишу нам из Беле Цркве: И опет нестаде са овог света једне српске добре и честите душе — белоцрквански уважени и реномирани трговац Ника Крестић умр'о је. Напрасна боља отрже га јуче, 16. (28.) октобра т. г. из круга своје породице, из круга небројених знанаца и пријатеља. Покојник је са свог доброг срца уживао највеће поверење код свију народности како у самом месту, тако и у најдаљој околини, а понајвише у горњем трговачком свету, што се може доиста узети за реткост код Србаља. Ко врлог и милог покојника — чика Нику није познавао, тај само неће са тугом у души за њим засузити. Са свог гостопримства био је на далеко знат, а то ће понајвише наше нар. позориште при бавлењу свом у Б. Цркви осетити, кад им њиног чика Нике нема. — Лака ти црна земља наш мили чика Нико Крестићу!

Грозно убијство. Пишу нам из Жабља: „Овде се у понедељак 17. (29.) октобра десило нешто, што човек чисто да не верује. Но ствар је, коју ћу вам ниже испричати, на жалост, истинита, а у толико је још жалоснije, што су грозно недело извели сами жандари у друштву са Иванићевим момцима. Ствар је у овом: У недељу 16. (28.) у ноћ провали неко дућан Чивутина Флусмана и украде еспапа у вредности од неких 30 фор. Те ноћи су у биртији пили момци Новак Мијин, ковачки калфа и Миша Везилић и видели су их људи, да су били прилично весели. Сутра-дан жандари, пошто нису ухватили права лопова, посумњају у споменуте момке, да су Флусманов дућан похарали, па их обојицу позову к себи. Кад ови одоше тамо, жандари их похватају и дотерају у општинску кућу. Ту затворе једног у једну а другог у другу собу, везавши им најпре руке наопако. Мало за тим потрајаше, а свет се стаде скупљати пред општинску кућу. Из соба, где она двојица беху затворена, чу се ужасан јаук и дрека, па онда рика, као да су волове клали у собама. Жандари су немилостиво тукли она два јадника и отуда јаук, дрека и рика. Но мало жандарима беше да сами туку она два бедника, него позваше још и Иванићеве момке у помоћ. Ови тек кад дођоше беше ужас слушати запомагање она два несрећника. По заповести жандарског фирера наклатише се Иванићеви момци на њих, те их стадоше гњавити, туђи, гушати и мошнице завртати. Та је туча трајала од 10 сати у јутру до 4 сата после подне, где Новак Мијин подлеже мукама и ударцима, те остаде на месту мртав. Миша Везилић само је обамр'о, ал питање је, хоће ли и он остати жив. Ово нечувено свирепство од стране чувара јавне сигурности изазвало је велико огорчење у овдашњем народу, а хоће ли праведна казна постићи кривце — идемо да видимо“.

Изуметак једног руског сељака. У Петрограду је 9. октобра на семеновском тргу пред многобројним светом изаслана комисија пробала средство, што га је изумео руски сељак Бабајев, а које средсто, кад се употреби, може да сачува кућу да не изгоре. У комесији су били међу другима пуковник Паскин, гроф Сизор и генерал М. Г. Черњајев, који је читаву ствар и руководио. На сред семеновског трега подигао је сељак Бабајев две сеоске куће. Прва је била одређена да изгоре а друга да се сачува. Ову другу олепио је с поља Бабајев на танко масом, налик на глину. Око обадве куће било је нагомилано дрва у сламе. На команду „пали,“ запалише дрва и сламу на све четир стране око обе куће. Прву кућу обухвати одмах пламен, па стаде и сама горети; другу пак није никако могао пламен да ухвати. Док је око ове друге куће горело, били су у њој Бабајев, М. Г. Чарњајев, пуковник Паскин и још више њих, но нико од њих не осети ни најмање топлине. Слама је око куће сагорела као и дрва, али она остаде читава. То је све присутне изненадило и сви стадоше хвалити и уздизати сељака Бабајева.

Трговина.

= **Нови Сад**, 20. октобра. (1. новембра.) Житарска радња. Од два дана овамо је на будимпештанској житној берзи усљед јаче понуде и одржања млинова у резерви изгубила од до тадање цене своје 10—20 н. По најновијим извештајима пак цена се зауставила даље опадати. Остала су зрна горе покрај слабог промета одржала своју досадању цену.

На нашој је пијаци довоз са раном радним данима сасвим незнатан. Радња у пољу је у највећем току. И ако је мало довоза цена је и код нас шници са 10—20 н. опала, кукуруз не напредује пошто га спелакулација слабо још за сада купује. Зоб се слабо тражи, јечам у мањим партијама за семе пазару. Цена је рани данас ова: Шеница новосадска, шајкашка и сремска 7 ф. 10—20 н. Наполица 5 ф. 70—80 н. Јечам 4 ф. 40—60 н. Зоб 4 ф. 40—50 н. Кукуруз некруњен 2 ф. 50—60 н. окруњен 3 ф. 90 н. Све од 100 кгр.

Брашна се троши у месту, околини и разашиље водом и жељезницом задоста. Цена је сада досадања. Пасуљ бели и жути 9 ф. Кромпир 1 ф. 50—2 ф. Лук црни 3—4 ф. од 100 кгр. Купус 3—4 ф. од 100 главица. Маст на више 60—62 ф. на мање 66—67 ф. Сланина сушена 62—63 ф. тешка пушена 65—67 ф. од 100 кгр.

Угојени свињи 46—48 н. од 1 кгр. Теоци 10 до 20 ф. од ком. Јагњци 8—12 ф. од пара.

На живинској је пијаци дневно задоста живине цене су врло умерене.

Вино. Није довољно купаца ни на мање партије вина ни новог ни старог. Ни у Фрушкој Гори каке веће продаје. У нас је цена вину данас ова: Ново бело и шилер 9—16 н., старо бело 10—16 н., шилер 12—18 н., црно 32—42 н., од 1 литре.

*

У **Штајнбруху** 18. (30.) октобра. Посао са угојеним свињама без промене. На окупу је у оборима 94.610 ком. разне пасмине свиња. Плаћане су угарске мат. тешке 47—48 н., младе тешке 49½ до 50 н., средње 49½ — 50 н., лаке 50—51 н. Сеоске тешке 47—48 н., средње 48—49 н., лаке 49—50 н., Српске транзито тешке 48—49 н., средње 47½ до 48 н., лаке 46—47 н. Све од 1 кгр.

*

У **Бечу** 19. (31.) октобра. На пијаци ситне стоке за кланицу било је: 2885 ком. теоца, 2971 ком. живих свиња, 1023 ком. свинчета заклана, 6803 к. живих оваца, 521 к. оваца закланих, 227 ком. млади јагњаца. Плаћани теоци живи 36—56 од 100 кгр. Овци за извоз (шкопце) 15—20 ф. од пара, поре овце 7—14 ф. од пара. Свињи су и живи са 2—3 н. по кгр. јефтинији него прошле недеље.

*

У **Будимпешти** 19. (31.) октобра. Шеница је обилно нуђена, воља за куповање остала неограничена, тенденција лабава, покрај промета од 14.000 м. ц. цене се доста добро одржале. Ражи није тражено. Кукуруз лабав попушта.

Плаћана шеница потиска 81. 8 ф. 12½ н. 80.7 8 ф. 10 н. 79.5 8 ф. 10 н. 79. 8 ф. 78.5 7 ф. 80 н. Пештанска 79.4 7 ф. 85 н. 79. 7 ф. 80 н. Кањишке 4200 м. ц. 79.3 8 ф. 20 н. Све на три месеца.

Кукуруз стари 5 ф. 70 н. Проја 5 ф. 55 н. за готов новац.

Термини: Шеница за пролеће 8 ф. 41—42 н. за јесен шеница 7 ф. 70—75 н. Кукуруз за мајјуни 1889. 5 ф. 18—5 ф. 20 н. Зоб за пролеће 5 ф. 54—56 н. за јесен зоб 5—5 ф. 5 н. Репица кол за пролеће 14 ф.

Најновије вести.

Из **Београда** јављају, **да су у одбор за измену устава ушли још 15 чланова и 4 секретара. По томе исти одбор састоји се сада из 86 чланова и 12 секретара.**

Уредништву нашег листа стигло је на приказ:

Дечије радости у слици и речи I. II. III. IV. Издање књижаре Мил. Каракашевића у Сомбору. Цена свакој свешчици 10 нов. или 20 пара динар.

Дечије забаве у слици и речи I. II. III. IV. Издање књижаре Мил. Каракашевића. Цена свакој свешчици 4 нов. или 10 пара дин. — Ове књижице у слици и речи препоручујемо сваком за поклон деци. Слике су лепе и добро израђене, а пуз њих су и додане песмице прикладне.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

Сад је баш изишао и може се добити

„ОРАО“

ВЕЛИКИ ИЛУСТРОВАНИ КАЛЕНДАР ЗА 1889. ГОДИНУ

уз сарадњу српских књижевника уређује

СТЕВАН В. ПОПОВИЋ.

Година петнаеста.

Цена 50 новчића или 1 динар.

Ко поручи најмање 25 ком. за готов новац, добија комад по 33 новч. Наручбине ваља упућивати **издавалац-штампарији А. Пајевића у Н. Сад.**

ТАКО ИСТО МОЖЕ СЕ ДОБИТИ

„ЦАРИЋ“

МАЛИ КАЛЕНДАР СА СЛИКАМА ЗА ПРОСТУ 1889. ГОДИНУ.

Цена је 20 новч. или 40 пара динарских. Препродавци добијају за готов новац комад по 12 новч.

✝

Тужнијем срцем а преголемијем душевнијем болом јављамо свијем познаницима и пријатељима нашијем жалосну и црну вијест, да се је наш општељубљени и никад незаборављени архипастир

ЛЕОНТИЈЕ РАДУЛОВИЋ,

српско-православни архијепископ мостарски и митрополит херцеговачко-захулмски

након тромјесечног тешког боловања у 53-ој години живота свога данас у 11½ сати по подне, у вјечност преселио, узевши сам собом тајну светог причешћа.

Тијело непрежаљеног покојника опојаће се и сахраниће се по обредима наше свете православне цркве у 11 сати прије подне у недјељу 16. октобра у средини храма нове саборне цркве у Мостару.

Мостар, 12. октобра 1888.

Ожалошћена срп.-прав. црк. школска општина

испред васколиког српско-православног народа херцеговачког.

✝

Дубоко тронути, јављамо свима сродницима, пријатељима и знанцима претужну вест, да је наш љубљени и нигда незаборављени супруг, отац, брат, девер, зет и шурак

НИКОЛА КРЕСТИЋ,

овдашњи трговац

данас у недељу 16-ог октобра т. г. у 2 сата по подне у својој 54. години живота, напрасно своју душу Богу предао.

Тело нашег премилог покојника опојаће се по православном обреду у ½3 сата по подне у српској овд. св. цркви, а оданде положиће се на срп. гробљу у породичној костурници.

Вечан му спомен!

Бела Црква, 18-ог октобра 1888. г.

Катарина Крестић рођ. **Арадски,**
као супруга,

Миша Крестић, као син, **Тома Крестић,** као брат

у име свију остали сродника.

✝

Тужним срцем јављамо свима сродницима и пријатељима прежалосну вест, да нам је наш премили и незаборављени супруг, отац односно брат

ПЕТАР БИРРА

кр. котарски судац

после дужег тешког боловања 27. септембра (9. октобра) у 46. години свог живота у Будимпешти преминуо.

Тело милог нам покојника опојало се је у суботу 1. (13.) октобра у 10 сахати пре подне по православном обреду у св. Николајевској цркви у Вуковару.

Вечна му памјат!

У Вуковару, 30. септембра (12. октобра) 1888. Јелена Бирра, рођ. Станковић, супруга. Миленко, Милица, Љубица, Сава, Марија, деца. Лео Бирра, брат.

ОГЛАСИ.

Оглас лицитације.

Сентомашка политична општина овим обзнањује да ће своје властите регале за 1889. год. 5. новембра 1888. год. по новом календару у 9 сати пре подне у општинској кући на јавној усменој односно писменој дражби поред у напред исплате целе понуђене суме, највеће суме понуђачу издати.

Почињући од 1. јануара 1889. год. па до краја исте године издају се пак следећи регали:

1. Право точења вина и ракије (accise) уз извикајућу цену од 5400 фор. а. вр.
2. Право точења пива (accise) уз извикивајућу цену од 1730 фор. а. вр.
3. Право купљења такса три годишња вашара уз извикивајућу цену од 850 фор. а. вр.
4. Право купљења од две недељне пијаце уз извикивајућу цену од 350 фор. а. вр.

Колицитанти дужни су по сахата пре започете лицитације извикивајућој цени одговарајући 10% пишманлука или у готовом новцу или пак у редовно снабдевеним писменим понудама (офертима) такође или у готовом новцу или за кауцију признатим папирима, кнезу или бележнику предати.

Сваки нудиоц треба у оферту да испише да су му условија подпуно позната и да им се у свему подвргава.

Условија се пак све до лицитације могу видети у бележничкој канцеларији у званичним сатима.

У Сентомашу 15. октобра 1888. године.

Мита Теодоровић бележник. 1—1 **Алексијевић** кнез.

НА ЗНАЊЕ.

Парна штампарија М. Димитријевића прешла је у властитост дра Павловића и Јоцића и тако ће ова штампарија од сада радити под фирмом:

ШТАМПАРИЈА

Др. ПАВЛОВИЋА И ЈОЦИЋА

У НОВОМ САДУ

и препоручује се општинама и појединцима за сваковрсну лепу израду штампарску а по најјефтинијој цени.

ШТАМПАРИЈА

1—3 **Др. ПАВЛОВИЋА и ЈОЦИЋА.**

Под закуп издајем на једну или више година

ЛЕПУ КУЋУ

са **дућаном и великим станом**, великом **авлијом, баштом, шталом, магацинима и чардаком** по повољној цени. Кућа је **поред општинске куће на најзгоднијем месту** не далеко од жељезничке станице. Ближа упутства код

АНЕ удове СТЕРИО

3—3 у Инђији.

Власник и издавалац Милица Томић рођ. Милетић. Одговорни уредник Јаша Томић. Српска штампарија дра Светозара Милетића.